

Innst. S. nr. 249

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om å be Riksrevisjonen foreta en forvaltningsrevisjon av Samferdselsdepartementets oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger ved etableringen av BaneTele AS og departementets saksbehandling av statslånet til BaneTele AS, samt å foreta en gjennomgang av organisasjonsmodellen som ble valgt for styringen av BaneTele AS, tilknytningen til Jernbaneverket mv.

Til Stortinget

INNLEDNING

Kontroll- og konstitusjonskomiteen vedtok i møtet 1. april 2003 å igangsette forberedelser i en egen sak til Stortinget, jf. Stortingets forretningsorden § 12 pkt. 8 siste ledd vedrørende oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger ved etableringen av BaneTele AS og departementets saksbehandling av statslånet til BaneTele AS.

HISTORIKK

I St.prp. nr. 80 (2000-2001) - Omdanning av BaneTele til aksjeselskap, foreslo Regjeringen at Jernbaneverkets forretningsenhet BaneTele skulle omdannes til et eget aksjeselskap, BaneTele AS, for på en mer effektiv måte å realisere de potensielle merverdier som lå i Jernbaneverkets føringsvei og fiberkabelnett. Denne var tidligere organisert som en enhet i Jernbaneverket. Bakgrunnen var at Samferdselsdepartementet mente det er riktig at BaneTele får rammebetingelser som er mer på linje med private konkurrerende aktører i telemarkedet, og foreslår derfor å skille ut BaneTele som eget aksjeselskap, 100 pst. eid av staten ved Jernbaneverket.

Spørsmålet om tilknytningsform for virksomheter under Samferdselsdepartementet samt enkelte forhold

vedrørende jernbanens teleanlegg, er behandlet ved flere anledninger. Det vises i denne sammenheng til følgende dokumenter:

- St.prp. nr. 43 (1993-1994) Om tilknytningsform for samferdselsbedriftene.
- St.prp. nr. 53 (1994-1995) Om Telenors rett til utnyttelse av jernbanens fiberkabelnett.
- St.prp. nr. 2 (1996-1997) Om endret tilknytningsform for Postverket og NSBs trafikkdel m.m.
- St.prp. nr. 1 (1997-1998) kap. 4350 post 4 Leieinntekter og terminering av Telenoravtalen.
- St.prp. nr. 1. (2000-2001) Organisasjonsutvikling og effektivisering av Jernbaneverkets forretningsenheter er nærmere omtalt.
- St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 2 (2002-2003) Om omdanning av Luftfartsverket til aksjeselskap og om Flytoget AS, BaneTele AS og Ryfylkepakken, jf. Budsjett-innst. S. nr. 13. Tillegg nr. 4 (2002-2003) fra samferdselskomiteen.

Det var en enstemmig samferdselskomité, som i Innst. S. nr. 274 (2000-2001) bl.a. uttalte følgende:

"Komiteen er samd i at BaneTele vert skilt ut i eige aksjeselskap, slik at dei potensielle meirverdiane som ligg i Jernbaneverket sin føringsveg og fiberkabelnett kan realiserast på ein meir effektiv måte. På denne måten kan ein finne utviklings- og finansieringsløyningar som ikkje er avhengig av dei årlege løyvingane til jernbane over statsbudsjettet.

Komiteen er samd i at kommersiell televerksemd ikkje går inn som ein naturleg del av Jernbaneverkets kjerneverksemd, og at utskiljing av BaneTele til aksjeselskap kan bidra til at Jernbaneverket kan konsentrere seg om meir sentrale oppgåver. Likeins er komiteen samd i at utskiljing er ryddig i høve til konkurrerande verksemdar."

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 2 (2002-2003) Om omdanning av Luftfartsverket til aksjeselskap og om Flytoget AS, BaneTele AS og Ryfylkepakken, uttaler samferdselskomiteen i Bud-

sjett-innst. S. nr. 13. Tillegg nr. 4 (2002-2003) når det gjelder Programkategori 21.50 BaneTele og refinansiering og privatisering av selskapet bl.a.:

"Komiteen har merka seg at saka er omhandla i St.prp.nr.1 T1.02 (2002-2003), der Regjeringa går inn for å flytte eigarskapet for BaneTele AS frå Jernbaneverket til Næringsdepartementet for så å selje delar av selskapet. Regjeringa går inn for å forlengje statslånet ytterlegare og gjer framlegg om at nedsalet skjer slik at lånet er nedbetalt innan 30. juni 2003.

Komiteen vil foreslå:

1. Uavhengig av eigarskapet til BaneTele AS, skal eigarskapet til Jernbaneverkets infrastruktur for telekommunikasjon verte verande i Jernbaneverket.
2. Kongen får fullmakt til å forlengje løpetida for statslånet til BaneTele AS til og med 30. juni 2003.
3. Kongen får fullmakt til å avgjere kven som skal vere generalforsamling i BaneTele AS.
4. BaneTele AS skal ikkje selgjast no. Dersom det er aktuelt med nye industrielle løysingar, er det ein føresetnad at dette skal leggjast fram for Stortinget som eiga sak."

BAKGRUNN

Komiteen mottok 23. januar 2003 en henvendelse fra tidligere sjef i BaneTele AS Trygve Tamburstuen hvor han "anmodet om at kontroll- og konstitusjonskomiteen iverksatte granskning av Samferdselsdepartementets behandling av arbeidet med finansieringen av BaneTele AS og av GSM-R-saken". Tamburstuen uttaler videre i sin henvendelse:

"Min påstand er at Samferdselsdepartementet har neglisjert en serie av innspill til BaneTele AS og Jernbaneverket, ikke har behandlet forslag og forespørsler med tilbørlig oppmerksomhet og kompetanse, og har unnlatt å foreta kvalifiserte vurderinger i tide. Dette har ført til bl.a.:

- store, kommersiell usikkerhet rundt selskapet, med tap av omsetning og inntjening som følge
- betydelig verdireduksjon på statens aksjer i selskapet
- forsinkelser mht. utbygging av mobilsambandet for øket sikkerhet for norsk jernbane
- manglende optimering av offentlige investeringer."

Komiteen ba den 18. februar 2003 om Samferdselsministerens eventuelle kommentarer til de påstander som fremkom i brevet fra tidligere sjef i BaneTele AS, Trygve Tamburstuen. I statsrådens svarbrev av 7. mars 2003 gir hun en fremstilling av departementets saksbehandling av statslånet til BaneTele AS og relevante grenseflater mot GSM-R-prosjektet, supplert med kopier av aktuelle dokumenter og vedtak med vedlegg. Statsråden påpeker spesielt "at behandlingen av denne saken har vært meget omfattende".

Tidligere sjef i BaneTele AS Trygve Tamburstuens henvendelse av 23. januar 2003 samt Samferdselsministerens svarbrev til komiteen av 7. mars 2003 følger vedlagt.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Kjell Engebretsen og Jørgen Kosmo, fra Høyre, André Dahl og Martin Engeset, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og Henrik Rød, fra Sosialistisk Venstreparti, Siri Hall Arnøy og Ågot Valle, og fra Kristelig Folkeparti, Modulf Aukan, har merket seg at utgangspunktet for Samferdselsdepartementets håndtering av BaneTele AS ble lagt ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 80 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 274 (2000-2001), herunder tilsagnet om statslån gitt på markedsmessige vilkår. Komiteen viser til at en samlet samferdselskomité i Innst. S. nr. 274 (2000-2001) sluttet seg til at BaneTele ble skilt ut som eget aksjeselskap, blant annet ut fra ryddighet overfor konkurrerende virksomheter innenfor kommersiell televirksomhet. Stortinget vedtok og la til grunn at den forretningsmessige delen av eierskapet skulle forvaltes av Jernbaneverket. Komiteen har i denne sammenheng merket seg at BaneTele AS selskapsrettslig også har fungert som et selvstendig og uavhengig rettssubjekt etter utskillingen til AS.

Komiteen viser videre til at Stortingets forutsetning om forretningsmessig frihet for BaneTele AS, gjenspeiles i at det fra Stortingets side på etableringstidspunktet ikke forelå noe uttrykt ønske om noen form for kobling mellom etableringen av BaneTele AS og GSM-R som jernbaneprojekt.

Komiteen har merket seg at det i brev fra tidligere sjef i BaneTele AS Trygve Tamburstuen, fremkommer påstander om at departementet ved håndteringen av statslånet til BaneTele AS blant annet har begått ulike saksbehandlingsfeil som skal ha medført kommersiell usikkerhet rundt selskapet og verdireduksjon på statens aksjer i dette. Komiteen registrerer at GSM-R som prosjekt har blitt behandlet adskilt fra statslånet til BaneTele AS. Dette synes å være i tråd med Stortingets intensjoner ved vedtaket om etablering av BaneTele som et selskap med forretningsmessig frihet som skulle likebehandles med konkurrerende selskaper. Komiteen viser videre til at utbyggingen av GSM-R fremdeles er til behandling i departementet. På bakgrunn av dette ser komiteen det ikke som naturlig å foreta kontrollvurderinger av GSM-R prosjektet på det nåværende tidspunkt. Stortingets behandling av GSM-R vil skje som ledd i samferdselskomiteens løpende saksbehandling.

Komiteen har i utgangspunktet ikke grunnlag for å hevde at departementet på noe punkt har opptrådt i strid med Stortingets vedtak og forutsetninger ved etableringen av BaneTele AS. Komiteen ser det imidlertid som naturlig at de økonomiske og juridiske problemstillinger blir bedre belyst av et uavhengig organ.

Komiteen ser det også som naturlig at det foretas en vurdering av om organisasjonsmodellen som ble valgt for styringen av BaneTele, selskapets tilknytning til Jernbaneverket mv. åpnet for uheldige beslutnings-

prosesser i BaneTele og i krysningspunktene mellom selskapet og dets eier.

Av kapasitetsmessige og tidsmessige grunner er det imidlertid ikke hensiktsmessig at kontroll- og konstitusjonskomiteen selv forestår denne gjennomgangen. Komiteen er av den oppfatning at det derfor er formålstjenlig at Riksrevisjonen på vegne av Stortinget foretar en forvaltningsrevisjon hvor Samferdselsdepartementets saksbehandling vedrørende statslånet til BaneTele AS gjennomgås med utgangspunkt i Stortingets vedtak og hensynet til statens helhetlige interesser på etableringstidspunktet for selskapet, samt vurderer den valgte organisasjonsmodell og tilknytningsformene mellom Jernbaneverket og BaneTele AS.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Riksrevisjonen om å foreta en gjennomgang av Samferdselsdepartementets saksbehandling av statslånet til BaneTele AS med utgangspunkt i Stortingets vedtak og forutsetninger på etableringstidspunktet for selskapet og hensynet til statens helhetlige interesser."

"Stortinget ber Riksrevisjonen om å foreta en gjennomgang av om organisasjonsmodellen som ble valgt for styringen av BaneTele, tilknytningen til Jernbane-

verket mv. åpnet for uheldige beslutningsprosesser i BaneTele og i krysningspunktene mellom selskapet og dets eier."

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til det som står foran og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Riksrevisjonen om å foreta en gjennomgang av Samferdselsdepartementets saksbehandling av statslånet til BaneTele AS med utgangspunkt i Stortingets vedtak og forutsetninger på etableringstidspunktet for selskapet og hensynet til statens helhetlige interesser.

II

Stortinget ber Riksrevisjonen om å foreta en gjennomgang av om organisasjonsmodellen som ble valgt for styringen av BaneTele, tilknytningen til Jernbaneverket mv. åpnet for uheldige beslutningsprosesser i BaneTele og i krysningspunktene mellom selskapet og dets eier.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 10. juni 2003

Ågot Valle
leder

André Dahl
ordfører

Vedlegg 1

Brev fra Trygve Tamburstuen til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 23. januar 2003

Anmodning om gransking av Samferdselsdepartementet

Som tidligere sjef for BaneTele AS anmoder jeg om at kontroll- og konstitusjonskomiteen iverksetter gransking av Samferdselsdepartementets behandling av arbeidet med finansieringen av BaneTeleAS og av GSM-R-saken. Min påstand er at Samferdselsdepartementet har neglisjert en serie av innspill fra BaneTele AS og Jernbaneverket, ikke har behandlet forslag og forespørsler med tilbørlig oppmerksomhet og kompetanse, og har unnlatt og foreta kvalifiserte vurderinger i tide. Dette har ført til bl.a.

- stor kommersiell usikkerhet rundt selskapet, med tap av omsetning og inntjening som følger
- betydelig verdireduksjon på statens aksjer i selskapet
- forsinkelser mht. utbygging av mobilsamband for øket sikkerhet for norsk jernbane
- manglende optimering av offentlige investeringer.

Når det gjelder BaneTeleAS' statslån, ble spørsmålet om konvertering tatt opp med departementet i møte 06.12.01. Formelt ble saken reist i brev av 12.03.02. I svarbrev 12.04.02 gjør departementet det klart at spørsmålet om konvertering både må vurderes i lys av GSM-R-finansieringen og i lys av selskapets kommersielle utvikling.

Til tross for flere purringer og nye innspill, ble spørsmålet om statslånet først tatt inn til behandling i Regjeringen ultimo juni, dager før opprinnelig tidspunkt for innfrielse. Dette resulterte i en Kgl. res. av 05.05.02 hvor låneperioden ble forlenget til 30. september 2002. Regjeringen bebudet en ny vurdering i lys av en plan for GSM-R-finansieringen.

BaneTele AS og Jernbaneverket ga flere omfattende vurderinger til Samferdselsdepartementet i juli og august, både i form av et utkast til en proposisjon om utbygging og finansiering av GSM-R og i form av en gjennomgåelse av alle relevante spørsmål rundt finansiering, eierskap, organisering mv.

Samferdselsdepartementet ga ingen respons på noen av de vurderingene som ble foretatt eller forslag som ble fremmet. Derimot fremmet Regjeringen to proposisjoner i oktober, hvor ingen av vurderingene eller forslagene ble tatt til følge. Proposisjonene bygger på åpenbar mangel på faktisk kunnskap om de innspill BaneTele AS og Jernbaneverket hadde gitt. De inneholder derfor mangelfull eller feil informasjon til Stortinget.

Noen eksempler på dette:

- Det påstås at det er behov for avklaring av BaneTeles roller. BaneTeles roller er avklart i St.prop.80 (00-01) om omdannelse til AS. Organisering og finansiering av utbygging og drift av GSM-R bygger på identiske premisser som Stortinget vedtok for BaneTeles omdannelse til AS.

- Det påstås at BaneTele har lagt opp til å bruke et "sugerør til statskassen". Faktum er det stikk motsatte, slik det fremgår av serien med innspill til departementet: BaneTele har lagt opp til at utbygging og drift av GSM-R kan bli billigere for Staten gjennom å utnytte eksisterende og ny infrastruktur for flere brukere, deriblant kommersielle operatører av andre mobiltilbud.
- Det påstås at BaneTele AS ikke har tilstrekkelig økonomi til å stå ansvarlig for GSM-R-utbyggingen.

I all kommunikasjon med Samferdselsdepartementet har BaneTele AS og Jernbaneverket fremholdt at det er snakk om en prosjektfinansiering, uavhengig av BaneTele AS' balanse.

Det er presentert konkrete forslag som bygger på en kombinasjon av normale anleggsbidrag, bidrag fra kommersielle brukere av felles infrastruktur (og under klar hensyntagen til at GSM-Rs spesielle funksjonalitet og kapasitet separeres).

BaneTele AS har arbeidet i over ett år med å tilrettelegge for en slik prosjektfinansiering, kjent for Stortinget som OPS, men har aldri fått nødvendig klarsignal fra Samferdselsdepartementet til å kunne forhandle ferdig en finansieringsplan.

Med konvertering av statslånet har BaneTele AS en EK-andel på ca. 50 %. Dette er en sterkere balanse enn de fleste sammenlignbare teleselskap.

- Det påstås at BaneTele AS ikke har klart å tilbakebetale statslånet på 209 mill. kr.

BaneTele AS har aldri fått beskjed om å innfri lånet etter at spørsmålet om konvertering eller subordnering var tatt opp med Samferdselsdepartementet. Samferdselsdepartementet har hele tiden vist til behovet for avklaring, bl.a. i forhold til GSM-R-finansieringen. BaneTele AS har vært forberedt på å iverksette tiltak for å innfri lånet. Men så sent som 22.05.02 ble departementet eksplisitt meddelt at en låneavtale for fullfinansiering av BaneTele AS forutsatte konvertering eller subordnering. Heller ikke dette avstedkom reaksjon fra departementet.

Regjeringens offentlige annonsering om en dato for innfrielse av lånet, har i seg selv påvirket verdigrundlaget av BaneTele AS svært negativt, hvis Regjeringens ønske var å få private eiere inn i BaneTele AS.

En separat sak er behandlingen av GSM-R-konsepsjonen. Her var Samferdselsdepartementet hele tiden informert om BaneTeles søknad, de juridiske vurderingene som lå til grunn for rolleavklaringen. Post- og Teletilsynets tildeling av konsesjon og BaneTeles oppfølgende tiltak for å holde tidsfristene for ferdigstillelse av GSM-R, i forhold til

Jernbanetilsynets dispensasjon. Herunder ble departementet også eksplisitt informert om BaneTeles tiltak for å rekruttere en prosjektorganisasjon, etter at et flertall i Samferdselskomiteen i juni 2002 hadde påpekt at GSM-R-utbyggingen må videreføres uten opphold.

Det er min mening at Samferdselsdepartementet i disse sakene har vist en så stor grad av neglisjering, en stor grad av mangelfull oppfølging og en så stor grad av sviktende vurdering og manglende ivaretagelse både av vitale økonomiske interesser og av viktige samfunnshensyn, at det berettiger en selvstendig gransking.

Vedlegg 2

Brev fra Samferdselsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 7. mars 2003

Vedrørende henvendelse fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen - BaneTele AS

Det vises til brev av 18. februar d.å. fra Stortinget ved Kontroll- og konstitusjonskomiteen, vedlagt brev av 23. januar d.å. fra Trygve Tamburstuen, tidl. Administrerende direktør i BaneTele AS.

Nedenfor er det gitt en framstilling av Samferdselsdepartementets saksbehandling av statslånet til BaneTele AS med relevante grenseflater mot GSM-R-prosjektet, supplert med kopier av aktuelle dokumenter og vedtak som vedlegg. Jeg vil påpeke at behandlingen av denne saken har vært meget omfattende.

1. Ad. statslånet til BaneTele AS

Utgangspunktet for Samferdselsdepartementets håndtering av BaneTele AS ble lagt ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 80/Innst. S. nr. 274 (2000-2001) om omdanning av BaneTele til aksjeselskap. Stortinget besluttet at forvaltningen av eierskapet i selskapet, dvs. funksjonen som generalforsamling, ble lagt til Jernbaneverket ved Jernbanedirektøren. Bakgrunnen for dette var at det var nær sammenheng mellom Jernbaneverkets ansvar for jernbanenettet og BaneTeles virksomhet, men ikke av en slik art at det krevde løpende politisk oppfølging. For best mulig å ivareta en sikker og effektiv drift av jernbanen, ble det derfor sett som hensiktsmessig at Jernbanedirektøren utgjorde generalforsamlingen i selskapet. Samferdselsdepartementet har derfor ikke vært direkte involvert i selve eierstyringen av selskapet, utenom framlegg og orienteringer som ble gitt til Stortinget.

I forbindelse med omdanningen av BaneTele til aksjeselskap ble det gitt et statslån til selskapet på 209 mill. kr. Lånet ble bevilget av Stortinget med ett års løpetid, med forfall 1. juli 2002. Statslånet var forutsatt gitt på markedsmessige vilkår og skulle refinansieres i det private kapitalmarkedet senest 1. juli 2002. Det ble videre lagt til grunn at selskapet skulle etableres med en kapitalstruktur basert på foreliggende forretnings-

I denne sammenheng bør det også settes søkelys på Samferdselsdepartementets ivaretagelse av sin rolle som eier av statens aksjer i BaneTele AS gjennom Jernbaneverket, og på hensyn til likebehandling, kfr. Samferdselsdepartementets dobbeltroller som eier og regulator.

Det vil sette en svært uheldig standard både for statens rolle som eier av kommersielle virksomheter, og for departemental saksbehandling i forhold til større prosjekter som Samferdselsdepartementets behandling av disse sakene ikke får konsekvenser.

Jeg står med glede til tjeneste med ytterligere dokumentasjon.

planer og med en likviditetsbeholdning som stod i forhold til virksomhetens forpliktelser, jf. St.prp. nr 80/Innst. S. nr. 274 (2000-2001). Samferdselsdepartementet har derfor ivare tatt statens interesser som långiver av selskapets statslån.

Samferdselsdepartementet har lagt vekt på å håndtere statslånet på en "markedsmessig måte" i samsvar med Stortingets forutsetninger. I forhold til GSM-R-prosjektet har det derfor vært viktig for Samferdselsdepartementet å behandle dette prosjektet atskilt fra statslånet til BaneTele AS. Samferdselsdepartementet har behandlet GSM-R som et "ordinært" jernbaneprojekt med formål å øke sikkerheten langs jernbanenettet, og ikke ut i fra om prosjektet ville gi økonomiske gevinster for statlige eller private aksjeselskap. Samferdselsdepartementet har derfor i størst mulig grad søkt å behandle GSM-R-prosjektet på ordinær måte i forhold til Jernbaneverket. Fra Samferdselsdepartementets side har behandlingen av GSM-R ikke vært en sak mellom departementet og BaneTele AS.

Etter omdanningen av BaneTele til aksjeselskap 1. juli 2001 var det uenighet mellom BaneTele AS og Samferdselsdepartementet om fastsettelse av rentenivået for statslånet. Denne uenigheten førte til at BaneTele AS først signerte låneavtalen 16. april 2002, etter gjentatte skriftlige purringer fra Samferdselsdepartementets side, jf. vedlagte kopi av brev av 12. april 2002 fra Samferdselsdepartementet til BaneTele AS. Samferdselsdepartementet tilbød statslånet med et rentenivå på NIBOR + 1,5 pst.poeng, etter en vurdering av den totale rentebelastningen som tilsvarende virksomheter hadde. BaneTele AS på sin side hevdet at dette var for høyt, og at selskapet kunne få bedre rentebetingelser fra andre långivere. BaneTele AS henviste i denne sammenheng til en låneavtale som selskapet inngikk med Den norske Bank ASA (DnB) høsten 2001 som ga rentebetingelser på NIBOR + 0,5 pst.poeng. Samferdselsdepartementet vurderte saken slik at BaneTele AS' påstand om fastsettelse av rentenivå ikke var godt nok begrunnet og dokumentert for å endre på de rentevilkår

som var tilbudt av Samferdselsdepartementet. Til slutt aksepterte selskapet de rentevilkår som ble fastsatt av Samferdselsdepartementet basert på de markedsvilkår som gjaldt for konkurrentene i telemarkedet, jf. at BaneTele AS signerte opprinnelig låneavtale 16. april 2002.

BaneTele AS søkte i brev av 12. mars 2002 (vedlagt kopi) om at statslånet ble omgjort til egenkapital, drøyt 2 mnd. etter selskapets siste henvendelse om justering av rentenivået på statslånet. Søknaden var i hovedsak knyttet til et nytt lånetilbud fra DnB som betinget slik konvertering av statslånet til egenkapital, men også til framtidig finansiering av GSM-R. Det nye lånetilbudet fra DnB ga for øvrig rentebetingelser som lå på nivå med de rentebetingelsene som Samferdselsdepartementet satte på statslånet til BaneTele AS. På dette tidspunktet forelå det ingen avklaring om utbygging, finansiering eller organisering av GSM-R. Samferdselsdepartementet kunne derfor ikke gå inn for en kobling mellom statslånet til BaneTele AS og GSM-R-prosjektet, slik BaneTele AS la opp til. En slik kobling måtte også vurderes i forhold til lov om offentlige anskaffelser om bruk av anbud ved større offentlige bygg- og anleggsoppdrag.

Søknaden fra BaneTele AS ble besvart av Samferdselsdepartementet i brev av 12. april 2002 (vedlagt kopi), hvor departementet gjorde det klart at en slik konvertering av statslånet ville kreve et stortingsvedtak og at et slikt vedtak ikke kunne påregnes i løpet av vårsesjonen 2002, dvs. før statslånet forfalt. Videre ba departementet om at *"I den grad konvertering av statslånet til egenkapital anses som en del av finansieringsopplegget for GSM-R, ser SD i utgangspunktet at det vil være hensiktsmessig at saken vurderes i sammenheng med det øvrige saksframlegget for forsert utbygging av GSM-R, slik at SD og evt. i neste omgang Stortinget kan få seg forelagt en total pakke for forsert utbygging av GSM-R, slik at dette kan vurderes samlet."* Med bakgrunn i at departementet i den videre behandlingen av GSM-R valgte å behandle saken som et vanlig investeringsprosjekt for jernbaneutbygging, ba departementet BaneTele AS om at den videre sakshåndteringen av GSM-R skjedde gjennom Jernbaneverket. Videre heter det i svarbrevet: *"I den grad en konvertering av statslånet til egenkapital er ønsket ut fra kommersielle hensyn, vil Samferdselsdepartementet bemerke at det mottatte bakgrunns materialet ikke gir grunnlag for å vurdere eller etterprøve økonomien i forslaget. Samferdselsdepartementet har derfor ikke noe grunnlag for å vurdere lønnsomheten av forslaget, eller å vurdere forslaget opp mot konkurranseregelverket eller statsstøtteregelverket. Forslaget inneholder heller ingen vurderinger av hvilke andre alternativer som kan være aktuelle og konsekvensene av disse, dvs. status quo eller innhenting av egenkapital fra det kommersielle kapitalmarkedet m.m."* I svarbrevet fra Samferdselsdepartementet ble det dessuten presisert at premissene for statslånet var *"at selskapet skal finansiere sin framtidige virksomhet på vanlige vilkår i kapitalmarkedet"*; samt at *"lånet forutsettes nedbetalt eller refinansiert til gjeld i det private kapitalmarkedet"*.

senest ett år etter stiftelsen av selskapet". Premissene for statslånet ble for øvrig presisert på nytt senere i saksbehandlingen, senest i Samferdselsdepartementets brev av 16. september 2002 (vedlagt kopi).

Samferdselsdepartementet mottok en ny søknad om forlengelse/rullering av statslånet fra Banetele AS 23. april 2002 (vedlagt kopi). Etter et møte 29. april 2002 mellom Samferdselsdepartementet og styreformannen i BaneTele AS ble det enighet om at selskapet skulle sende en ny søknad til departementet med en bedre og mer poengtert begrunnelse for hvorfor selskapet ønsket å forlenge statslånet, herunder dokumentasjon av mulige økonomiske gevinster for staten. Stortinget ble gitt en kortfattet orientering om at selskapet hadde søkt om forlengelse av statslånet i St.prp. nr. 60 (2001-2002) (oversendt Stortinget 7. mai 2002): *"... BaneTele AS har bedt om ei forlenging av det mellom-belse statslånet. Samferdselsdepartementet vil vurdere ei slik forlenging"*. Samferdselskomiteen hadde i Innst. S. nr. 227 (2001-2002) ingen merknader til dette.

Samferdselsdepartementet mottok i brev av 22. mai 2002 fra BaneTele AS en fornyet søknad om forlengelsen av løpetiden for statslånet (vedlagt kopi). I søknaden heter det bl.a.: *"... Styret har derfor akseptert et tilbud fra DnB om en låneramme på totalt 500 mill. kr., inkl. driftskreditt, hvorav inntil 350 mill. kr kan trekkes opp uten at statslånet konverteres eller innfris."* Det nye forhold som ble trukket fram i denne søknaden var BaneTele AS' kjøp av nettverksvirksomheten fra konkursboet til Enitel ASA i september 2001. I forbindelse med behandling av den nye søknaden fra BaneTele AS, ble det fra selskapets styre hevdet at selskapet ikke kunne innfri statslånet innen 1. juli 2002, uten å måtte realisere aktiva i selskapet. Styrets vurdering var at en slik realisering ville medføre en vesentlig forverring av selskapets økonomiske grunnlag. Det var imidlertid fortsatt ikke framkommet opplysninger som sannsynliggjorde at omgjøring av statslånet til egenkapital ville være gunstig for staten.

Samferdselsdepartementet ønsket på dette tidspunkt (juni 2002) ikke å framtvinge en negativ likviditetssituasjon for selskapet, og prosessen med søknadene om forlengelse av statslånet tydet på at det var nødvendig med en gjennomgang av kapital situasjonen i selskapet for å få klarhet i selskapets kapitalbehov og mulighetene for å finansiere selskapet. Statslånet ble i Kronprinsregentens resolusjon av 5. juli 2002 (vedlagt kopi) gitt en midlertidig forlengelse fram til 30. september 2002, i påvente av en gjennomgang av kapital situasjonen i selskapet sammen med en vurdering av mulige alternativer for å bringe inn nye eiere i selskapet. Kronprinsregentens resolusjon inneholder ikke referanser til GSM-R.

Oppdraget med å gå igjennom kapital situasjonen i selskapet ble gitt til Jernbaneverket, som forvalter av statens eierskap i BaneTele AS, i Samferdselsdepartementets brev av 12. juli 2002 (vedlagt kopi). I brevet ber Samferdselsdepartementet bl.a. om etatens vurdering av behovet for økt grad av kontroll over GSM-R-konsesjonen (dvs. frekvenstillatelse for bruk av frekvensressursene til GSM-R) i lys av en mulig framtidig

(del-) privatisering av BaneTele AS. På dette tidspunktet var BaneTele AS innehaver av disse frekvenstillatelsene til GSM-R, og Samferdselsdepartementet var i tvil om Jernbaneverket ville ha tilstrekkelig kontroll over disse ressursene i en situasjon hvor Jernbaneverket ikke var eier av BaneTele AS. På dette tidspunkt forelå det ikke noe vedtak om utbygging, organisering og finansiering av GSM-R. Stortinget ble orientert om dette i Samferdselsdepartementets St.prp. nr. 1 (2002-2003). Jernbaneverkets svarbrev av 30. august 2002 følger vedlagt. I brevet anfører Jernbaneverket bl.a.: "*I lys av gjeldsgraden i BaneTele AS etter overtagelsen av Enitel, er en refinansiering av statslånet i det ordinære finansmarkedet trolig urealistisk*", og "*Jernbaneverket anbefaler derfor at statslånet konverteres til egenkapital*".

På bakgrunn av at en ytterligere forlengelse av statslånet utover 31. desember 2002, herunder konvertering av statslånet til egenkapital, ville kreve eksplisitte fullmakter fra Stortinget, ble statslånet i Kongelig resolusjon av 27. september 2002 (vedlagt kopi) gitt en ny midlertidig forlengelse til 31. desember 2002. Det ble samtidig lagt opp til å overføre eierskapet i BaneTele AS til Nærings- og handelsdepartementet, samt å legge til rette for en framtidig (del-)privatisering av virksomheten. På denne bakgrunn sendte Samferdselsdepartementet brev til Jernbaneverket 28. oktober 2002 (vedlagt kopi), hvor departementet ba Generalforsamlingen i BaneTele AS (Jernbanedirektøren) om å sørge for at frekvenstillatelsene til GSM-R ble levert tilbake til Post- og teletilsynet, og hvor departementet samtidig anmodet Jernbaneverket om selv å søke om å få tildelt de samme frekvenstillatelsene. Stortinget ble gitt en ny orientering om saken med forslag til å fatte nødvendige vedtak i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 2 (2002-2003), jf. Budsjett-innst. S. nr. 13 Tillegg nr. 4 (2002-2003). Stortinget gjorde samtidig vedtak om at Kongen fikk fullmakt til å avgjøre hvem som skal være generalforsamling i selskapet. Med bakgrunn i Stortingets vedtak ble ansvaret for forvaltningen av eierskapet i BaneTele AS, og ansvaret for forvaltningen av statslånet til BaneTele AS flyttet over til Nærings- og handelsdepartementet i Kongelige resolusjoner av 20. desember d.å. (vedlagt kopi).

2. Ad. GSM-R

Som nevnt ovenfor har Samferdselsdepartementet ved behandling av GSM-R-prosjektet forholdt seg til Jernbaneverket, som tiltakshaver og fagetat for jernbaneinfrastruktur. Samferdselsdepartementet har ikke på noe tidspunkt definert noen særskilt rolle for BaneTele AS i denne sammenheng. Mulighetene for å benytte BaneTele AS som et instrument i utbygging og drift av GSM-R ble første gang omtalt i St.prp. nr. 80 (2001-2002), uten at det ble foretatt noen konkret vurdering av dette, det ble heller ikke gitt noen anbefalinger om slik utbygging i regi av BaneTele AS.

Samferdselsdepartementet mottok 28. mars 2001 en søknad fra Jernbaneverket om dispensasjon fra kravforskriftens bestemmelser om kommunikasjon mellom tog og togledelse. Søknaden ble besvart i brev fra Sam-

ferdselsdepartementet 2. april 2001, hvor departementet henviste til at Statens jernbanetilsyn var rett adressat for dispensasjonsøknaden. Statens jernbanetilsyns første dispensasjonsvedtak ble fattet 27. februar 2002 (vedlagt kopi). Dispensasjonsvedtaket fra tilsynet aktualiserte en forsering av planene for utbygging av GSM-R. Jernbaneverket sendte i brev av 23. mars 2002 et nytt forslag om forsert utbygging av GSM-R til Samferdselsdepartementet. Stortinget ble orientert om dispensasjonsvedtaket og Jernbaneverkets revidert forslag om forsert utbygging av GSM-R i St.prp. nr. 66 (2001-2002) (oversendt Stortinget 31. mai 2002), jf. Innst. S. nr. 274 (2001-2002). I den forbindelse ble jeg innkalt til høring i Stortingets samferdselskomité 17. juni 2002. Samferdselsdepartementet ba Jernbaneverket i brev av 28. juni 2002 (vedlagt kopi) om en del konkrete innspill i forhold til GSM-R-prosjektet og synergier i forhold til TETRA og juridiske betraktninger i forhold til organiseringen av GSM-R-prosjektet. Jernbaneverket svarte på henvendelsen i brev av 5. september 2002. Det ble for øvrig nedsatt en arbeidsgruppe 8. august 2002 mellom TETRA-prosjektet i Justisdepartementet og Jernbaneverket for å se nærmere på premissene og muligheten for å hente ut synergigevinster mellom de planlagte utbyggingene av GSM-R og TETRA.

Samferdselsdepartementet har presisert at GSM-R-prosjektet må gjennomgå uavhengig ekstern kvalitetssikring, i samsvar med Stortingets retningslinjer for kvalitetssikring av store statlige investeringsprosjekter over 500 mill. kr, før prosjektet kan fremmes for Stortinget til bevilgning, jf. brev av 28. juni 2002 fra Samferdselsdepartementet til Jernbaneverket. Arbeidet med uavhengig ekstern kvalitetssikring ble startet opp 22. oktober 2002. Jernbaneverkets arbeid med å ferdigstille plandokumentene som grunnlag for kvalitetssikringen ble ferdigstilt i februar 2003; disse plandokumentene skal normalt foreligge før kvalitetssikringen starter opp. Kvalitetssikringen ventes ferdigstilt i april d.å.

Stortinget ble sist gitt en orientering om status for GSM-R-saken i Samferdselsdepartementets St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 2 (2002-2003). Også i denne forbindelse ble jeg innkalt til høring i Stortingets samferdselskomité 28. november 2002. Ved behandling av Budsjett-innst. S. nr. 13 Tillegg nr. 4 (2002-2003) vedtok Stortinget bl.a. konkrete frister for ferdigstilling av et GSM-R system langs de jernbanestrekningene som i dag ikke har analog togradio. På bakgrunn av stortingsvedtaket har Samferdselsdepartementet bedt Jernbaneverket om å sette i gang anbudsprosessen for GSM-R. For å kunne overholde de vedtatte frister for GSM-R-prosjektet er det bl.a. nødvendig å kjøre parallelle prosesser, med (1) anbudsutlysning av GSM-R før prosjektet tas opp til bevilgning, og (2) ekstern kvalitetssikring av plandokumentene og kostnadsoverslagene til GSM-R. Tilbudene fra anbudsprosessen ventes å foreligge omtrent samtidig med at GSM-R-prosjektet er ferdig kvalitetssikret i april 2003. Samferdselsdepartementet tar sikte på å legge fram forslag om utbygging og finansiering av GSM-R for Stortinget i vårsesjonen 2003.

